Vol 6 Issue 6 Dec 2016
ISSN No :2231-5063

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Welcome to GRT

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2231-5063**

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Dr. T. Manichander

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.aygrt.isrj.org

Golden Research Thoughts

ISSN: 2231-5063 Impact Factor : 4.6052(UIF) Volume - 6 | Issue - 6 | December - 2016

बौध्दधर्म-मानवी धर्म

प्रा. लखपती वा. गायकवाड
महिला कला महाविद्यालय, उमरेड जि. नागपूर.

प्रास्ताविक –

प्राचीन काळात अनेक रुढी, परंपरा होत्या त्यामुळे समाजात अनेक दोष प्रचलित होते. जगात ज्या वाईट गोष्टी घडतात त्या घडू नयेत. ह्या जगापासून दूर पळून जाणे योग्य नाही. त्यापेक्षा जगात परिवर्तन घडवून सुधारणा करणे आवश्यक होते. असे गौतम बुध्दांनी ओळखले असता त्यातूनच परिवर्तन करुन नविन एका धर्माची स्थापना म्हणजे बौध्द धर्माची स्थापना तथागतानी केली आहे. धर्माची माणसाला नितांत आवश्यकता आहे. जशी शरिराच्या वाढीला अन्नाची गरज आहे. तसेच मनाच्या विकासाला धर्माची आवश्यकता आहे. शरिरात धडधाकट निकोप मन असणे आवश्यक आहे. व त्याप्रकारचे मन धर्म तयार करुन शकतो धर्माची आवश्यकता पृथ्वी तलावरील सर्वच मानव समाजाला आहे. ज्या ठिकाण सर्व लोक समसमान असून सर्वानाच विकासाची समान संधी उपलब्ध होते. तोच खरा धर्म होय.

बौध्द धर्म हा बहुजन लोकांच्या हिताकरीता, सुखाकरीता त्यांच्यावर प्रेम करण्याकरीता आहे. ज्याप्रमाणे ऊस हा मुळातही गोड असतो, मध्येही गोड असतो, शेंड्यालाही गोड असतो त्याचप्रमाणे बौध्द धर्माची सुरुवातीलाही कल्याणकारक आहे. मध्येही कल्याणकारक आहे व शेवटीही कल्याणकारक आहे या धर्माची सुरुवात, मध्य व अंत सर्व गोड, हितकारक व कल्याणकारक आहे. धर्म हा प्रत्येक मनुष्याच्या जीवनाला अत्यंत आवश्यक आहे. जो धर्म माणसाला कल्याण साधायला कारणीभुत होईल तोच धर्म. बौध्द धर्माचे आधीष्टन हे जीवनात कल्याण साधायला आवश्यक आहे. म्हणून बौध्द धर्माचे महत्व आहे. धर्माची आवश्यकता गरिबांना आहे. पीडित जनतेला धर्म पाहीजे असतो गरीब मनुष्य जगतो तो आशेवर जीवनाचे मुळ आशेत आहे. आशाच नष्ठ झाली तर कसे होईल? धर्म आशावादी बनवितो व पीडीतांना संदेश देतो. 'काही घाबरू नकोस तुझे जीवन आशावादी होईल' म्हणून गरीब, पिढीत मनुष्य धर्माला चिकटून राहत असतो.

ज्या देशातील जनता अन्नाशिवाय माणसाचा सुसंस्कृत मनाशी संबंध नाही असे म्हणतात. त्या देशाशी संबंध ठेवताना, माणसाचे शरीर जसे निरोगी पाहिजे तसे मनही सुस्कृत झाले पाहिजे. नाहीतर मानव मानवजातीत उदासपणा आली असे म्हणता येणार नाही. बौध्द धर्माच्या मुळ पाया काय आहे? भगवान बुध्दांनी सांगितले की, ''जगात सर्वत्र दुःख आहे ९०% माणसे दुःखाला पडलेली आहेत. दुःखात पिडलेली त्या गरिब माणसांना मुक्त करणे हे बौध्द धर्माचे मुख्य कार्य आहे गौतम बुध्दांनी आपण ईश्वराचे अवतार आहोत, असे केव्हाही व कोठेही सांगितले नाही. म्हणून बौध्द धर्म हा आधुनिक जनतेला लवकरात लवकर पडू लागला. गौतम बुध्दांची शिकवण अगदी साधी व स्पष्ट शब्दांत सांगितलेली आहे. बौध्द धर्मात मनुष्याला पूर्ण वैचारिक स्वातंत्र्य दिले आहे व मानवतेला आणि सदविवेक बुध्दीला पटवील त्याचा गोष्टी मान्य करण्यात आल्या आहेत.

मनुष्याला आपल्या जीवनात आध्यात्मीक विचार करण्याची शक्ती निर्माण झाली पाहिजे. त्याकरीता ध्यान, समाधी व्यायाम, योग याची आवश्यकता भासत आहे. बौध्द धर्मात मैत्री, करुणा व उपेक्षा ह्या भावनेचा परिपूर्ण विकास झाला पाहिजे असे मानतो संपूर्ण पृथ्वीवर सदाचरणाचे विचार प्रस्थापित करणे असे तेव्हा भगवान बुध्दांनी आपल्या बौध्द धर्माचे उद्दिष्ट मानले हाते. धार्मिक अंधश्रध्देवर प्रहार करून बुध्दीवादी मार्गाचा स्विकार करण्यास बुध्दांनी हितोपदेश केला. गौतम बुध्दांचा धम्म हा सत्य धम्म आहे. सत्याशिवाय दुसरे काहीही नाही. असे बौध्द धर्म शिकवित आहे. मनुष्य व मनुष्याचे मनुष्यांशी असलेले समतेचे संबंध बौध्द धर्माचा केंद्रबिंदू आहे. जी व्यक्ती धर्माला शरण जात असते म्हणजे त्या धर्मातील सत्य मान्य करतो. भ. बुध्दांनी निर्माण केलेल्या बौध्द धर्मचे तत्व तत्वज्ञानांचा कणा आहे. कोणत्याही गोष्टीचे अस्तित्व तिच्या स्वतःवरचा अवलंबून नाही. कोणतीही गोष्ट परिपूर्ण नाही. प्रत्येक गोष्ट दुसऱ्या कोणत्या तरी गोष्टीवर अवलंबून आहे. जुन्यामधून नविन निर्माण हेते हे विरोध विकास वादाचे अंग आहे. नवनिर्मितीला जी मान्यता बुध्दांच्या तत्वज्ञानामुळे मिळाली आहे. त्यामुळे मानवाच्या प्रगती बद्दल विश्वास निर्माण झाला आहे.

मेघ ज्याप्रमाणे क्षणाक्षणी बदलत असतात त्याप्रमाणे जग बदलत असते. अत्यंत कठिण अशाप्रकारचा हिरा अथवा लोखंड प्रत्येक क्षणाला बदलत असते. मग त्याच्या आधीच्या व नंतरच्या स्वरूपामध्ये सारखेपणा का ? या प्रश्नाला ''घडवितील सारखेपणा'' असे गौतम बुध्दांनी उत्तर दिले आहे. कारण परिणाम हा नेहमी कारण सदृश्य असतो. त्यामुळे एकचपणाचा भास होतो. दिव्याची ज्योत प्रत्येक क्षणाला बदलत असते. परंतू जुन्या ज्योतीतून निर्माण झालेली नविन ज्योत जुन्या ज्योती सारखीच असते. तेव्हा

आपण म्हणत असतो ज्योत तीच आहे. मुल लहान असतांना दररोज त्याची वाढ होत असते परंतू झालेली दैनंदिन वाढ आपल्याला दिसून येत नाही. त्याच प्रकारचे बौध्द धर्माचे आहे. माणसाने जी पापे केली त्याचे फळ त्याला जीवंतपणीच मिळत असते असे गौतम बुध्दाचे मत आहे. आपण केलेल्या पापाचे प्रायश्चित मानवाने या जन्मीच केला पाहीजे. जसे 'पेराल तसे उगवेल' या म्हणीप्रमाणे होत असते. जग हे दुःखाने भरले असल्यामुळे दुःखापासून मुक्त होणे हाच आपल्या जीवनाचा उद्देश असला पाहिजे असे मत बुध्दाचे आहे.

गौतम बुध्दाने आपल्या धर्माचा पाया ईश्वर आत्मा या गोष्टीवर आधारीत नाही. तर जीवनाच्या वस्तुस्थितीवर बोट ठेवले आहे. ती वस्तुस्थिती म्हणजे जनता दुःखात राहत असतात ही होय. मनात वैर–भाव ठेवू नका. वैरभाव विसरून आपल्या शत्रुला स्नेहाने जिंका. क्रोध येत असल्यास नष्ट करा एखादा मला वाईट शब्द बोलतो किंवा वाईट रितीने वागवितो किंवा त्याने मला लुबाडले त्याने भांडण लावले अशा प्रकारचे विचार ज्याच्या मनात येत असतात. त्याचाराग कधीही नष्ट होत नसतो.

बौध्द धर्म हा हिंसक वृत्तीवर प्रहार करून प्रहार सहन करण्यास देखील मनुष्यास प्रवृत्त करतो आणि म्हणूनच याची शिकवण हिंसक जगात आशेचा अमर किरण आहे. मारणारा खरा शूर नसून मार सहन करणाराच खरा शूर होय. मनुष्यांनी आपल्या दररोजच्या व्यवहारात सत्य, न्याय व नीतीला प्रमुख स्थान द्यावे. कारण जोपर्यंत मानवी जीवनात सत्य, न्याय व नीतीला स्थान मिळणार नाही तोपर्यंत हे मानवी ाजीवन कधीही सुखी होणारा नाही. असे गौतम बुध्दांनी आपल्या आचरणाकरीता बौध्द धर्मात सांगितले आहे.

बौध्द तत्वज्ञानाला समुद्राची उपमा देता येईल जसे समुद्र विशाल असतो त्याप्रमाणे बौध्द तत्वज्ञान विशाल आहे. जसा समुद्र अतिशय खोल असतो तसेच बौध्द तत्वज्ञानाची खोली बुध्दीवंताना अगण्य आहे. ज्याप्रकारे समुद्राचा एकच रस असतो. तो लवण रस होय त्याप्रकारे बौध्द तत्वज्ञानाचा एकच रस आहे आणि तो म्हणजे सुख रस होय. जे घर चांगल्याप्रकारे छावलेली नसते. त्या घरात पावसाचे पाणी आत शिरते जे घर उत्तम प्रकारे छावले असते त्यात पावसाचे पाणी शिरत नाही. तसेच ज्याचे मन उत्तम प्रकारे संयमीत नाही, त्यात वाईट विचार लवकर शिरकाव करतात व जे मन उत्तम प्रकारे संयमीत आहे. त्यात विकार तर शिरत नाही. उलट उत्तम विचारांची वाढ होत असते. तशाच प्रकारचे बौध्द धर्माचे आहे. बौध्द धर्म विज्ञानवादी धर्म आहे. बौध्दीक स्वातंत्र्याची बहुमोल देणगी बौध्द धर्मात आहे तसेच हा समतावादी धर्म आहे. बौध्द धर्मच संपूर्ण जगाला एकत्र आणण्याचे काम करू शकतो. हाच धर्म विश्वबंधुत्वाची शिकवण आपल्याला देतो. माणसाने माणसाशी माणुसकीने वागण्याची शिकवण हाच धर्म देत आहे.

आज जगाला युध्दाची आवश्यकता नसून बुध्दाची आवश्यकता आहे. शांतता आणि सहजीवनाची आवश्यकता आहे. गौतम बुध्द हेच शांतता आणि सहजीवन आपल्या बौध्द धर्माद्वारे शिकवित असतात. आज सामाजिक विषमतेच्या प्रश्नाने भव्य स्वरूप धारण केले आहे. सामाजिक विषमता नष्ट करून सामाजिक समता प्रस्थापिक करण्याकरीता बौध्द धर्मासारखा पर्याय नाही. बुध्दाशिवाय जगात शांतता नांदने अशक्य बुध्दाचा मार्ग हा शांतीचा मार्ग जगात शांतता नांदवण्याकरीता बौध्द धर्माला शरण गेल्याशिवाय तरणोपाय नाही.

संदर्भ :-

१) माझी आत्मकथा – डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
२) श्री भगवान बुध्द चरित्र व धम्मसार – रा.मा. भांबुरकर
३) भ. बुध्दाचे व्यावहारीक विचार – वसंत बोदले
४) रशियातील बौध्द धर्म – भाऊ लोखंडे – संपादक म.वि. लभाने
५) भगवान गौतम बुध्द आणि बौध्द धर्म – गंगाधर महाम्बरे

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- ✶ International Scientific Journal Consortium
- ✶ OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.aygrt.isrj.org